

GYVIEJI ARCHYVAI

Žmonės KGB pinklėse

I. Zinkevičiaus, tik jau KGB Varėnos r. operigalio-
nio ir kapitono 1985 m. lap-
kričio 15 d. pažyma. Merki-
nės taryb. ūkio brigadininkė
(ar fermos vedėja?), Roduko-
je gyvenanti Irena Kvaracie-
jenė Alytaus autoinspekcijo-
je užregistravo VAZ-21013.
Jį gavo iš dėdės, motinos bro-
lio Antano Kartano, gyv. Či-
kagoje, išvykusio burž. laikais
ieškoti darbo. Su dėde I. Kva-
raciejenė nesusirašinėja. JAV
gyvena dar du jos motinos
broliai, irgi ieškoję darbo. Pa-
likimą I. Kvaraciejenė gavo
čekiais – 8375 čekius; už au-
tomobilį sumokėjo 7365 če-
kius. Iš A. Kartano palikimo
gavo 7 žmonės (išvardinti I.
Kvaraciejenės giminės, gyve-
nantys Panevėžyje, Ukmergė-
je, Kaune). Visi gavo po ly-
giai, bet kiek išėitų užsienio
valiuta, nežino.

*KGB Varėnos r. sk. majo-
ras S. Matukonis 1986 m. rug-
pjūčio mėn. Lietuvos KGB 2
valdybos virš. pavaduotojus I.
Jankūnui į 1986 m. birželio 4
d. raštą. Kaip turistas iš JAV
1985 m. balandžio mėn. atva-
žiavo Algis Mitkus, firmos
„Boltik turs“ valdytojas, į Lie-
tuvą vykęs ne kartą. A. Mit-
kus pažįstamas su Petru Zurliu
iš Burokaraisčio, gyvenan-
čiu JAV nuo pokario. P. Zur-
lys susitarė su A. Mitkum, kad
šis už tam tikrą atlyginimą
Vilniuje už užsienio valiutą
nupirks du automobilius
„Volgas“: seseriai Danutei
Bronislavai Zurlytei-Dzimi-
navičienei, Varėnos miesto
Vykdomojo komiteto buhal-
terei, ir jos sūnui Petru Dzimi-
navičiui, Varėnos r. staty-
binės organizacijos Nr. 1 be-
tonuotojui (jo žmona Ange-
lė dirba auklėtoja vaikų dar-
želyje „Pumpurėlis“). A. Mit-
kus nupirko Dziminavičiams
du GAZ-24, bet tie 1985 m.
rugpjūčio mėn. automobilius
pardavė neaiškiems Kauno
gyventojams, o pinigus pasi-
dalino, dalį davė Petro Dzim-
navičiaus seseriai Marytei,
Vilniaus Onkologinių tyrimų
instituto medicinos seseriai,
Petro Zurlio seseriai Marytei
Janulevičienei, gyv. Trakuose,
ir Trakuose gyvenančiam Pe-
tro Zurlio broliui Pranui Zur-
liui. Petras Zurlys per turistę
iš JAV Džuliją Kuliešius 1986
m. birželio 18 d. Vilniuje už
užsienio valiutą nupirko Pe-
trui Dziminavičiui VAZ-2106
ir smulkių daiktų kitiems gi-
minaičiams. Nustatyta, jog po
demobilizacijos iš Lietuvos
kariuomenės 1939-1940 m.
Petras Zurlys tarnavo polici-
joje, o 1941-1944 m. vokiečių
policijoje, bėgo į Vakarų, iš
amerikiečių okupacinės zo-
nos Vokietijoje 1945 m. nu-
vyko į JAV pas tėvo seserį
Oną Zurlytę, gyvenusią ten
nuo prieškario. Petro brolis
Juozas Zurlys, irgi po kariuo-
menės 1937-1940 m. tarnavo
Lietuvos policijoje, 1941-
1944 m. vokiečių policijoje
Alytuje, dalyvavo tarybinių pi-
liečių areštuose, konvojavime
ir šaudymuose. Išbėgo į Va-
karus, nuvyko į Kanadą ir

1981 m. mirė. Jo žmona Ma-
rija ištekėjo už Gimžausko.
M. Zurlys-Gimžauskas jau
tris kartus buvo atvažiavęs į
Lietuvą ir susitikusi su gim-
inėmis. Petro Zurlio brolis
Zigmas Zurlys 1941 m. baigė
Alytaus gimnaziją, vokiečių
laikais tarnavo 59-tame lietu-
vių policijos batalione, 1945
m. pradžioje mokėsi žvalgų
mokykloje Tepelio mieste,
buvo vokiečių žvalgybos
agentas. Tolimesnis jo likimas
nežinomas. Giminės Zigmą
laiko žuvusiu, nes nuo 1944
m. neturi apie jį žinių. Dzim-
navičiams jokios valstybės pa-
slaptys neprieinamos, „jų el-
gesyje priešiškos TSR Sąjun-
gai veiklos nepastebėta.“

Liet. KGB 2 valdybos virš.
pavaduotojas S. Jankūnas
1986 m. rugpjūčio 22 d. į Va-
rėnų S. Matukoniui. Kaip tu-
ristai iš JAV 1986 m. birželio
mėn. buvo Džulija Kuliešius,
Simas Mikšėnas ir Ri-
ta Janulevičiūtė (Janulevičiū-
tė). Jūs sekė patikimas as-
muo MOP. Dž. Kuliešius su-
sitiko su D. Dziminavičiene ir
P. Dziminavičium, S. Mikšė-
nas – su seserimi Emilija An-
tuliene, o R. Janulevičiūtė su
Gene Sereičikaite.

*KGB Varėnos sk. papul-
kininko P. Kuro 1986 m. lap-
kričio 13 d. pažyma. Su turis-
te iš JAV Rima Janulevičiū-
te, žurnaliste, 1986 m. liepos
22 d. „Lietuvos“ viešbutyje
susitiko Genė Sereičikaitė,
baigusi Vilniaus universitetą,
Varėnos r. Valstybinio drau-
dimo vyriausiosios valdybos
vyresn. inspektorė. Pokalby-
je su jos motina Janina Serei-
čikiene, dirbančia siuvėja f-ke
„Merkys“, paaiškėjo, kad jos
duktė G. Sereičikaitė per
gastroles su Vilniaus u-to an-
sambliu 1983 m. susipažino
su Janulevičiūte, kuri į Lie-
tuvą atvyko antrą kartą. Nuo tol
susirašinėja. R. Janulevičiū-
te norėtų pasilikti Lietuvoje
ir ištekėti, nes turi pažįstamą
vyriškį, bet jai neva neleistu
tuoktis, nes dar neatvykusi
trečią kartą. Vėl atvykti ruo-
šiasi 1986 m. gruodžio mėne-
sį, susituokti ir įsidarbinti žur-
naliste. G. Sereičikaitės tėvas
Antanas Sereičikas gyvena
Varėnoje, brolis Albertas tar-
navo armijoje. Kompromi-
tuojančios medžiagos apie
juos nėra.

P. Kuro 1979 m. balandžio
27 d. pažyma apie 1978 m. iš
JAV gautą palikimą. JAV
1977 m. mirė Vlado Molio iš
Barčių, gyv. Valkininkų gelež.
stotyje, „Pušelės“ sanatorijos
vairuotojo, motinos brolis Jo-
sifas Svirskas, ten išvykęs
maždaug 1909 m. Viengun-
gis, buvo vienuolis, todėl sa-
vo palikimą padalino 24 as-
menims – vienuoliams, po-
piežiui, 500 dolerių Varėnos
bažnyčiai, o kitiems 6 arti-
miems giminėms liko 8000
dolerių. V. Moliui teko 2000,
nes savo dalį jam atidavė tė-
vas. Gavęs pinigus, V. Molis
padavė pareiškimą iš „Be-

riozkos“ krautuvės Maskvoje
nusipirkti automobilį „Vol-
ga.“ Nuvažiavęs į Maskvą su-
žinojo, kad jo „Volga“ yra pi-
kapas ir jam pinigų per ma-
žą. Sutiko kažkokį kaunietį
Petra, kuris paprašė paskyrą
perleisti jam. V. Molis, gavęs
1000 rub atlyginimo, apifor-
mino dokumentus savo vardu
ir Vilniaus komisinėje krau-
tuvėje automobilį perrašė vi-
sai nepažįstamam žmogui. Be-
to, JAV gyvena V. Molio bro-
lis Juozas, ten išvykęs prieš 46
metus, kuris 1978 m. buvo at-
važiavęs. Vladas Molis ruo-
šiasi pirkti kitą automobilį,
bet „Volgos“ pirkti negalės,
nes nepraėjo 5 metai nuo ano
pirkimo.

*Vyr. operigalio-
tinis Kuras surašė pažymą, jog 1967 m.
birželio 21 d. įvyko pokalbis
su Kupiškio r. Bajorų k. gim-
usia TSKP nare Aldona Baly-
te. Ji gyvena Varėnoje ir dir-
ba rajono komjaunimo komi-
teto mokyklų skyriaus vedė-
ja. Oficialios tarybinės dele-
gacijos sudėtyje A. Balytė ge-
gužės 19 d. birželio 3 d. buvo
turistinėje kelionėje Maroke.
Delegacija sudarė 28 turistai,
daugiausia jaunimas, iš
Maskvos, Ukrainos, Moldavi-
jos ir 7 iš Lietuvos. A. Balytė
viską apibūdino labai teigiamai:
turistai buvo labai draus-
mingi, niekuo neprasižengė,
o Maroke skurdas ir t. t.

Panašų pokalbį 1967 m.
birželio 29 d. Kuras turėjo su
Petru Karaciejumi iš Barčių
ryšium su turistu iš JAV An-
tonijaus Skliuto lankymusi.
Pasak Karaciejaus, birželio
18 d. 11 val. taksi į Barčius pas
motiną Marcelę Skliutiene ir
brolį Joną Skliutą atvažiavo
A. Skliutas su kitu turistu iš
JAV Adolfu Iksala. Juos ly-
dėjo „Inturisto“ gidai; kiek-
vienas turistas už taksi sumo-
kėjo po 25 dolerius. A. Skliu-
tė takstas paliko Barčiuose,
o A. Iksalą su gidu nuvežė į
Perloją, pažadėjęs Skliutą pa-
imti 21 val. Tačiau atvažiavo
tik birželio 19 d. 1 val. nak-
ties. A. Skliutas mažai kalbė-
jo, vaikščiojo po kaimą, gai-
lėdamasis, kad tik vienai die-
nai jam leista čia pabūti, nors
jis norėjo aplankyti ir Palka-
balį, kur kadaise buvo jo žė-
mė. Sakė, kad JAV žmonės
gyvena gerai: darbininkas už
dienos uždarbį gali nusipirkti
4 poras batų ar dviratį ir
pan., o TSRS tam reikia dirbti
visą mėnesį, nors pažangos
yra ir Lietuvoje.

*1967 m. rugpjūčio 2 d.
Švėgžda iš Druskininkų para-
šė papulkininkui Kardanov-
skiui į Lietuvos KGB apie tai,
su kuo nori susitikti rugpjū-
čio 4 d. atvyksianti turistė iš
JAV Marija Kazlauskienė.
Nustatyta, kad turistė numa-
čiusi susitikti su Gene Traki-
mavičiene, gyvenančia Ge-
nionių k., dirbančia „Dainavos“
kolūkyje ir apibūdinamą
teigiamai, jos vyrų Broniumi
Trakimavičium, jų dukra Al-
bina Trakimavičiūte-Zaliec-

kiene, gyvenančia Varėnoje;
visi jie buvę iškeldinti į toli-
mus TSRS rajonus. Atvykėle
taip pat susitiks su Valkinin-
kuose gyvenančiu Jonu Lan-
keliu, kurio pusbrolis Motie-
jus Lankelis iš Daržininkuo-
se buvo teistas kaip baudėjas
(?). Jono Lankelio žmona
Marija Liamina ir sūnus Sta-
nislovas Lankelis dirba Ma-
tuizų statybinių medžiagų ga-
mykloje, o sūnus Zigmas šo-
feriu tuberkuliozinėje ligoni-
nėje. Turistė M. Kazlauskie-
nė yra J. Lankelio sesuo ir į
JAV išvyko buržuaziniais lai-
kais.

Toliau išvardintas dar 31 as-
muo, su kuriais norėtų Kaz-
lauskienė susitikti. Jie gyveno
Šlaito, Naujųjų Naniškių,
Matuizų, Jakėnų, Čižiūnų,
Dargužių, Vaitakarčmio, Ka-
reivonių, Kuršių, Daržininkų
ir Užuperkasės kaimuose bei
Vilniuje. Tik Stasės Rizgely-
tės gyvenamoji vieta Varėnos
rajone nenustatyta: Gižių (gal
Bižų?) kaime jos nėra. Visi
Švėgždos rašte išvardinti
žmonės tarpusavy ir su at-
vykstančia turistė yra giminės.
Tarp jų buvo 2 TSKP nariai,
o Stasys Riaubys iš Vaitakarč-
mio, g. 1890 m., dalyvavęs
Spalio revoliucijoje. Stasys
Jankauskas iš Dargužių teis-
tas kaip baudėjas, nors jo tė-
vas Aleksas Jankauskas po
karo dirbo apylinkės pirmi-
ninku ir buvo banditų užmuš-
tas. Vincas Kašėta irgi iš Dar-
gužių teistas kaip buvęs kaž-
koks policininkas.

Tą pačią rugpjūčio 2 d.
Švėgžda Kardanovskiui iš-
siuntė ir kitą raštą. Su namų
šeimininke Ona Balukonien-
e, g. 1891 m. Migučionių
kaime ir gyvenančia Varėno-
je, numato susitikti turistė iš
JAV Balkus. Onos Baluko-
nienės vyras Jurgis Balukonis
1917-1920 m. tarnavęs Rau-
donojoje armijoje. JAV gyve-
no jau miręs Balukonienės
brolis Teofilis Balkus, ten iš-
vykęs prieš I pasaul. karą. Su
JAV gyvenusiu Teofilio sūnu-
mi Juozu Balkumi Baluko-
nienė susirašinėjo. Į Lietuvą
neva turėtų atvykti J. Balkaus
pusseserė – jo motinos sesers
duktė.

Agentas Medžiotojas 1967
m. rugpjūčio 25 d. pranešęs,
jog šaltinio žmona pasakoju-
si, kad rugpjūčio 4 d. ji su ki-
tais Vilniuje sutikusi turistę iš
JAV Marę Kazlauskienę. Ši
giminėms padovanojo skare-
lių, megztinių, audeklo ir ki-
tų daiktų, kiekvienam pagal
parašą davė po 40-50 dolerių.
Zadėjo kitais metais vėl atva-
žiuoti į Lietuvą ir gal pasilikti
čia gyventi; o jei iki tol nu-
mirs, tai testamentu parašiu-
si, kad jos palaikus pervežtų į
Tėvynę. Anksčiau ji laikiusi
senelių namus, kuriuose gy-
veno 18-20 žmonių. Rugpjū-
čio 6 d. M. Kazlauskienė be
oficialaus leidimo, o rugpjū-
čio 14 d. su leidimu aplankė
gimines Valkininkuose, Či-
žiunuose, Daržininkuose ir

Dargužiuose. Vyr. operigali-
tinis Kuras pažymėjęs, kad
kai turistė rugpjūčio 6 d. ir 14
d. susitiko su giminėmis, išai-
škinta, „kaip kuris elgėsi ir
kaip atsiliepė apie gyvenimą
Liet. TSR.“

*1967 m. gruodžio 28 d.
Švėgžda parašė į Vilnių A.
Mylnikovui apie išvykstantį į
Suomiją turistą Leoną Ka-
činską, Kirkklionyse gyvenan-
tį „Dainavos“ kolūkio pirmi-
ninką. Kompromituojančios
medžiagos apie jį neturi,
žmogus autoritetingas, dis-
ciplinuotas. „Mūsų nuomo-
nė: tikslinga leisti Kačinskui
kaip turistui išvykti į Suomiją
ir panaudoti jį tiriant turis-
tus“. Su grįžusiu iš kelionės L.
Kačinsku 1968 m. kovo mėn.
kabėjosi Kuras. Jam turistas
sakęs, kad „kelionė buvo ne-
įdomi, nes nieko pamokančio
Suomijoje nepamatė“. L. Ka-
činskas susidarė nuomonę,
kad jei kas nori ką išvežti iš
TSRS ar įvežti, „tai šitai gali
padaryti be jokių sunkumų.“

Švėgžda 1968 m. gegužės
30 d. Kardanovskiui į Vilnių
parašė, kad JAV gyvena Vin-
cas Trainavičius, kilęs iš Ka-
belių. Jo tėvas dirbo eiguliu.
Vincas su tėvais 1940 m. bu-
vo iškeldintas į TSRS rytinius
rajonus. Tėvai specpagyven-
dinime mirė, o jis po karo
kažkokiu būdu pateko į JAV,
kur gyveno sesuo, ten išvažiavo
sūnų ponų Lenkijos laikais. Iš-
vardintos Varėnos r. teritori-
joje gyvenančios Trainavi-
čiaus giminės: sesers Onos
Lukšienės šeima Kabeliuose,
sesers dukterys – Adelė Miš-
kinienė Musteikoje ir Rožė
Mazailienė Ašašnykuose.
Kažkokios A. Grigienės nu-
statyti nepavyko. Visi išvar-
dinti giminės gyvena gerai,
kompromituojančios medži-
gos apie juos nėra. „Nurody-
tas šeimas pažįsta (имеет
подход) mūsų agentas Gri-
garavičius, kuris bus panau-
dotas tiriant Vinčą Trainavi-
čių, Gabrieliaus s., ir jo ryšius
su gyvenančiais Varėnos r-no
Kabelių k.“ Galbūt V. Traina-
vičius rengėsi atvažiuoti į
gimtinę? Žinių tikrumą pa-
tvirtinęs KGB Druskininkų
m. skyriaus operigalio-
tinis vyr. leit. Sinkevičius.

*Švėgžda 1968 m. birželio
4 d. rašo Kardanovskiui: JAV
gyvena Rožė Čenkus, mer-
gautinė pavarde Vidūnaitė,
gimusi apie 1885 m. Liškiavo-
je, į Ameriką užsidirbti išvy-
kusi maždaug 1912 m. Varė-
nos rajono teritorijoje gyve-
na jos giminės. Išvardinti Gu-
delių kaime gyvenę trys jos
broliai Jonas, Motiejus ir Pe-
tras Vidūnai, Panaroje gyve-
nusios dvi seserys – Ona Za-
kackienė ir Teofilė Amšie-
jenė bei svainis Jonas Zaka-
rackas, taip pat Druskinin-
kuose gyvenusi brolio Jono
duktė Marija Dudutienė. Vi-
si giminės apibūdinami tei-
giamai, nieko kompromitu-
jančio apie juos nėra. „Agen-
tūrinių priekaištų jiems netu-
rime.“ Tačiau kokia proga
raštas išsiųstas, neaišku.

Birželio 19 d. Švėgžda pra-

nešė Kardanovskiui, jog ge-
gužės 30 d. kaip turistas iš
JAV Zinfeldo miesto su ište-
kėjusia dukra atvažiavo Adol-
fas Kovalis. Jis yra Babriškių
gyventojas Adomo Kavaliaus-
ko brolis. Adomas su broliu
ir jo dukra kelis kartus susi-
tiko Vilniuje, o birželio 1 d.
amerikonas taksi atvažiavo į
Babriškes, kur išbuvo maž-
daug pusantros valandos. Su
A. Kovaliu ir dukra taip pat
susitiko Adomo žmona ir
įvairiose vietose gyvenantys
vaikai: sūnus Alfonsas su
žmona Monika, antras sūnus
Tadas, dukterys Ona Jaruse-
vičienė ir Žuromskienė. Ado-
mas Kavaliauskas apibūdi-
namas teigiamai, kompromi-
tuojančios medžiagos apie jį
ir giminės nėra.

Birželio 20 d. Švėgžda Lie-
tuvos KGB 10 skyriaus virši-
ninkui Mylnikovui pranešė:
apie tikrinamą Alfonsą Pe-
karską, „Tarybų Lietuvos“ ko-
lūkio pirmininką, gyvenantį
Daržininkų kaime, ir apie jo
žmoną bei artimiausius gim-
ines kompromituojančios me-
džiagos neturi. Todėl galima
leisti jam kaip turistui išvykti
į Belgiją ir panaudoti jį ope-
ratyviniam turistų tyrimui. Su
juo užsienyje gali susisiekti
operdarbuotojas Pranas iš
Varėnos.

Liepos 10 d. Švėgžda pra-
nešė Mylnikovui, jog neturi
kompromituojančios medži-
gos apie tikrintus asmenis –
Varėnos žemės ūkio gamybi-
nės valdybos viršininką Ston-
kų ir jo žmoną, „... Todėl ver-
ta leisti jam kaip turistui ke-
liauti aplink Europą ir jį gali-
ma panaudoti operatyviniam
turistų tyrimui.“ Turistams
esant užsienyje su Stonkumi
irgi gali susisiekti operatyvi-
nis darbuotojas Pranas. Infor-
macijos tikrumą patvirtinęs
operigalio-
tinis Kuras.

*KGB Trakų r. operigali-
tinis vyr. leit. Rutkauskas
1968 m. rugpjūčio 21 d. infor-
mavo Lietuvos KGB apie tai,
kad šaltinis Pempė liepos mė-
nesį atostogavo ir lankė gim-
ines Varėnos rajone. Jis susi-
tiko su vokiečiais 1944 m. iš-
bėgusio ir VFR gyvenančio
Algirdo Jusevičiaus tėvais.
Šaltinis su Algirdu prieš karą
kartu mokėsi. Vokiečių oku-
pacijos metais šaltinis moky-
tojavo, o Algirdas tarnavo sa-
vanoriu vokiečių SS daliniu-
ose. Tėvai rodė Pempei sūnaus
nuotraukas ir kt. Algirdo tė-
vai – Ignas Jusevičius ir Ve-
ronika Jusevičienė – gyvena
Sokonių kaime. Jų dvi dukte-
rys gyvena už 5-6 km, trečia
duktė nutekėjusi kažkur to-
liau, du sūnūs gyvena Vilni-
je. Lietuvos KGB įpareigojo
Pempę parašyti Algirdui Ju-
sevičiui buitinio pobūdžio
laišką, priminti draugystę, nu-
rodyti susitikimą su jo tėvais,
o KGB Druskininkų m. sky-
rių – patikrinti, kokios opera-
tyvinės reikšmės A. Jusevičius
gali turėti KGB organams.

Tešynys. Pradžia Nr. 6

Vytautas Valentinas
ČESNULIS